85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том II

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том II

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение на проект №НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

МЕЖДУНАРОДНАТА ПРОИЗВОДСТВЕНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 7

INTEGRATION PROCESSES IN INTERNATIONAL BUSINESS: DIAGNOSIS
OF PREREQUISITES, PARAMETRIZATION AND SIMULATION
D. Sc. Econ., Professor, Illya Khadzhynov, D. Sc. Econ., Professor, Maryna Savchenko
Docent, PhD in Economics, Mariia Shkurat 16

ТЕРИТОРИАЛНИ ПРОПОРЦИИ, ДИСПРОПОРЦИИ… КОХЕЗИЯ?
(ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ)
Проф. д-р Веселин Бояджиев 25

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
Гл. ас. д-р Весела Петрова, Доц. д-р Боряна Трифонова,
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова, **Проф. д-р Емил Димов** 34

ГРАДЪТ - ИКОНОМИЧЕСКИ КАТАЛИЗАТОР
ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНА
Проф. д-р Константин Калинков 43

ПОЛИТИКИ (НЕ)ОСНОВАНИ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА
Проф. д-р Маргарита Богданова 51

КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА СИСТЕМНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБРАТИ
Проф. д-р Никола Янков 59

INSTITUTIONAL CHANGES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION
OF AGRICULTURE TO INFLUENCE UKRAINIAN AGRO – EXPORTS
Assoc. Prof. Oksana Kiforenko, PhD 66

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БЕЛОРУССКИХ МЕНЕДЖЕРОВ
Доктор экономических наук, профессор Наталья Маковская 74

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
Профессор, доктор экономических наук Вардан Бостанджян,
Кандидат экономических наук, д-р Армине Захарян, **Юлиана Акобян** 80

СЪВРЕМЕННИ МАРКЕТИНГОВИ АСПЕКТИ НА ПАЗАРА
НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова ……..…….. 91

РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА
ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Корнелия Тодорова ……..……..…….…….. 100

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
КАТО ФАКТОР НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕФЕКТИВНОСТТА
НА НОВА ПАРАДИГМА НА ИНДУСТРИАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Александър Александрович Сергеев …..……...…….……. 108

ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Анатолий Асенов …...…….…..……. 116

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕГРЯВАНЕ И МОБИНГ
В ДИГИТАЛНА РАБОТНА СРЕДА
Доц. д-р Венета Христова …….……..……. 124

БИЗНЕС МОДЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Веселин Попов, Доц. д-р Петя Емилова ……..……. 132

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНФЛУЕНСЪР МАРКЕТИНАГА В БИЗНЕСА
Доц. д-р Виржиния Иванова …….……. 139

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Захариева …….……. 147

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ – КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА
Доц. д-р Георги Кондев ……..…….……. 155

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ
ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Георги Кондев, Докторант Ирена Михайлова …….……..……. 164

ЕКОИНОВАЦИИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ
Доц. д-р Дафина Донева …..……. 172

ЕТИКА И ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА –
МОДЕЛИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Докторант Изабела Йонкова …….……. 179

МОДЕЛИРАНЕ НА ЕКСПОРТНАТА ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ
Доц. д-р Здравко Любенов ……..……. 187

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ НАГЛАСИ И НАВИЦИТЕ
ПРИ ПОТРЕБЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ
Доц. д-р Иван Марчевски, Ас. д-р Криста Нейкова ……..……. 191

РЕЦЕСИЯТА ПОРОДЕНА ОТ COVID-19 И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
ЗА ПРОМЕНИ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Людмил Несторов ……..……. 199

РЕКЛАМНИТЕ АГЕНЦИИ В КОМУНИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС
Доц. д-р Пенка Горанова ……...…….……. 210

ЕФЕКТЪТ НА РОЗЕНТАЛ – КОНТРОЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Доц. д-р Ирена Емилова ……...…….……. 218

ДИГИТАЛНАТА ЕКОСИСТЕМА – ТЕХНОЛОГИИ И БИЗНЕС МОДЕЛИ
Доц. д-р Петя Емилова, Доц. д-р Веселин Попов ……...……...……. 227

РАЗБИРАНЕ ЗА РОЛЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
В ПОСТИГАНЕТО НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Румяна Златева ……..……. 234

НАМАЛЯВАНЕ НА РАСТЕЖА И ДЕСТАБИЛИЗИРАЩИ
ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Румяна Златева, Доц. д-р Али Балканли ……..……. 241

ТЕОРЕТИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОМУНИКАЦИОННАТА
ПОЛИТИКА НА ТЪРГОВСКАТА СТРУКТУРА
Доц. д-р Христина Михалева, Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..……. 250

МЯСТО И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОЦЕСА ЗА УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОЕКТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОСТАНАЛИТЕ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Христо Сирашки ……..…… 259

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ИНДУСТРИАЛНОТО
ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова ……..……..…… 266

ДИФУЗИЯТА НА ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Даниела Илиева ……..……...…. 276

АЛГОРИТЪМ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ
В ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ
Гл. ас. д-р Деница Загорчева ……....…. 284

УПРАВЛЕНИЕ НА КАРИЕРАТА –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева ……....…. 292

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Елена Йорданова ……..…..… 298

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПЛАНИРАНЕТО
НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Елица Лазарова …….……..... 303

ГЛОБАЛНАТА ТЪРГОВИЯ С ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНИ
ПРОДУКТИ КАТО ДВИГАТЕЛ НА РАСТЕЖА
Гл. ас. д-р Ивайло Петров …….…..…. 312

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ВЪРХУ ЦИФРОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова …….……..… 320

СТРАТЕГИЧЕСКА КОРПОРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ –
ОСОБЕНОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Милен Динков …… 328

МЕДИКО-ГЕОГРАФСКАТА КОХЕЗИЯ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Нели Веселинова …… 335

СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ИЗНОС В КОНТЕКСТА
НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД-19
Гл. ас. д-р Недялко Несторов ……..…..…… 343

КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
КАТО КОМПОНЕНТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ –
ВЗАИМОВРЪЗКИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова …….……. 349

ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ
ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ
Ас. д-р Мариела Стоянова …….……. 357

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ
ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ
Ас. д-р Надежда Стефанова ……..…. 363

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА РЕКЛАМНИЯ ПРОЦЕС В АГРОБИЗНЕСА
Ас. д-р Пламен Петров ……..……. 371

INTERNATIONAL ENTREPRENEURSHIP IN THE NEXT NORMAL:
CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Sen. lect. Margarita Mihaylova, PhD …….…….. 378

СИСТЕМИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА МАРКЕТИНГОВАТА
ДЕЙНОСТ В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Д-р Ралица Янева …….…. 385

ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА МЪРЧАНДАЙЗИНГОВОТО ПРОДУКТОВО НИВО ПОСРЕДСТВОМ МАТРИЦАТА ARTHUR D. LITTLE – A. D. L.
Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..... 393

THE IMPACT OF ELECTRONIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PRACTICES ON ACHIEVING COMPETITIVE ENTREPRENEURSHIP FOR BUSINESS ORGANIZATIONS
Mohamed Mostafa Ali AlBaz, PhD, Lecturer,
Adham Said Ali Ibrahim, MSC, PhD Student ……..……..… 401

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ В МУЛТИПРОЕКТНА СРЕДА
Докторант Боян Врančев ……..…….. 409

ИНОВАЦИИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ ПОЛИТИКИ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО
Докторант Владо Божилов ……...……..……. 416

КОНФЛИКТИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Мария Велкова ……..… 425

ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИЗЪМ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ
Проф. д-р Марияна Божинова ……..… 435

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0
Проф. д.ик.н. Евгений Савелев, Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк …….…….. 443

ОСОБЕНОСТИ НА ФОРМИРАНЕ НА МЕХАНИЗМА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНО ОТГОВОРНИТЕ КОМПАНИИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ДОСТАВКИТЕ
Проф. д-р Анета Денева, Докторант Рустам Асланзаде ……..... 451

БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО АТРАКТИВНИ НИЪРШОРИНГ ДЕСТИНАЦИИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, Кармен Врančев ……... 457

ДИГИТАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА – ИНСТРУМЕНТ НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СМАРТ ТУРИЗМА
Доц. д-р Николай Цонев, Докторант Данаил Алеков ……..…….. 464

ВЛИЯНИЕ НА КРИЗИСНИТЕ СЪБИТИЯ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО
Доц. д-р Венцислав Перков ……. 472

ЗНАЧИМОСТ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР ЗА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Виолета Блажева …….…….. 480

НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ БИЗНЕС
В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Искра Пантелеева ……..….. 488

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Доц. д-р Любка Илиева ……..….. 497

ФОРМИРАНЕ НА СЕНЗОРНИ ИЗЖИВЯВАНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
ПАКЕТИ КАТО ФАКТОР ЗА ЗАВРЪЩАНЕ НА ТУРИСТИТЕ
В ДЕСТИНАЦИЯТА
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Ралица Георгиева ……..… 505

БИЗНЕС ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ ПО ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО ИМ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Стилияна Басмаджиева ……. 513

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ
КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА
Доц. д-р Марина Николова ……..…… 523

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВ КООПЕРАТИВЕН
МОДЕЛ В БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
Доц. д-р Маруся Линкова ……..….. 532

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ
И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ
ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ
Доц. д-р Николай Карев ……..……. 539

ТЪРГОВИЯТА НА БЪЛГАРИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ –
АНАЛИЗИ И ТЕНДЕНЦИИ
Доц. д-р Петранка Мидова ……..…… 547

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА ПАКЕТИ ОТ АКЦИИ
Доц. д-р Светослав Илийчовски ……..... 555

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЯ
В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов, Докторант Калин Петров Киряков …….. 564

ОМНИКАНАЛНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АСОРТИМЕНТНО ПРЕДЛАГАНЕ
КАТО ДЕТЕРМИНАНТА НА ПОТРЕБИТЕЛСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ
Доц. д-р Симеонка Петрова …. ……...571

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ
РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Славена Стоянова ……..…… 579

РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ
ТЕРИТОРИЯТА И ТУРИЗМА В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Тихомир Личев ……. 587

СОЦИАЛНАТА КОХЕЗИЯ – ХАРАКТЕРИСТИКИ
И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА
Гл. ас. д-р Ваня Ганева ……..….. 595

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА БЕЗОТГОВОРНОСТ
Гл. ас. д-р Емил Николов …… 603

ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ –
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова …… 611

ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО –
ОБЛАЧНА БАЗИРАНА ТОЧКА НА ПРОДАЖБА
Гл. ас. д-р Иван Маринов …… 619

КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА - МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ
УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева ……... 625

ДИНАМИКА В ЗАЕТОСТТА НА ЛЕГЛОВАТА БАЗА ПО БЪЛГАРСКОТО
ЧЕРНОМОРИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019-2021г.
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова……632

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СКЛАДОВИТЕ СИСТЕМИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА
ТЪРГОВСКИТЕ ПРОЦЕСИ ПРИ ОМНИКАНАЛНИ ТЪРГОВЦИ
Гл. ас. д-р Марияна Кътева…….. 638

ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Гл. ас. д-р Павлин Павлов ……..……645

ПЛАНЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – СМЯНА НА ПРИОРИТЕТИТЕ
В ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР
Гл. ас. д-р Петя Коралова-Ножарова, Гл. ас. д-р Щерьо Ножаров…….……651

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Радка Ненова ……..…….…….659

ДИНАМИКА И РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДИТЕНОСТТА
НА ТРУДА В СЕКТОР УСЛУГИ
Гл. ас. д-р Силвия Господинова …….……...667

СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева ……..……675

ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА
НА ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА
Гл. ас. д-р Явор Станев ……681

ТЕРИТОРИАЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА СЕКТОР НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ И ФАКТОРИТЕ, КОИТО МУ ВЛИЯЯТ
Гл. ас. д-р Яна Стоенчева ……..….. 686

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ
НАМЕРЕНИЯ НА МЛАДИТЕ
Ас. д-р Ивайло Костов ……..695

НАЧИНИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДРЕБНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ
БИЗНЕС В СФЕРАТА НА ТУРИЗМА СЛЕД COVID-19
Ст. преп. Елка Узунова ……702

ПРОИЗВОДСТВО НА ВОДОРОД ЧРЕЗ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ –
ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Д-р Борислав Боев ……...……..708

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТРЪЖНИТЕ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ – АКЦЕНТИ И ПРОБЛЕМИ
Доктор Валери Велковски ……..…….716

ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКАИ РЕХАБИЛИТАЦИЯ
НА НОИ КАТО ЧАСТ ОТ ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА
ЗА ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
Доктор Кристина Георгиева ……..725

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО КОХЕЗИОННАТА
ПОЛИТИКА ПРЕЗ XXI-ВЕК
Докторант Айтен Сабри …….. 733

ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО
Докторант Александър Личев ……740

ПРИКЛЮЧЕНСКИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО НЕРАЗДЕЛНА
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Виктория Янакиева ……..748

НЕГАТИВНИ ПРОЯВЛЕНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО
НА МЕДИЦИНСКИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Десислава Александрова ……..754

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА
ЗА СЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ОТ СТРАНА НА ООП
Докторант Димитър Райчев ……761

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0

Проф. д.ик.н. Евгений Савелев[1]
Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк[2]

Резюме: *Изследва се формирането на индустриалната политика в контекста на Индустрия 4.0. Посочва се, че за страните с развиващи се пазари, изборът се стеснява и зависи от икономическия потенциал и националните предизвикателства. В условията на Украйна е препоръчително да се създаде институт с достатъчно финансиране от държавния бюджет, за провеждането на проучвателни и иновативни изследвания в областта на квантовата информатика, изкуствения интелект, 5G, изпреварващото производство и биотехнологиите.*

Key words: *Индустрия 4.0, индустриална политика, страни с развиващи се пазари, национални Интернет платформи*

JEL: L5, O3, F6, E3, E60, E61.

INDUSTRIAL POLICY IN STATES WITH DEVELOPING MARKETS IN THE CONTEXT OF INDUSTRY 4.0

Prof. Yevhen V. Savelyev, DESc
Prof. Vitalina Kuryliak, DESc

Abstract: *The formation of industrial policy in the context of Industry 4.0 is studied. It is pointed out that for countries with emerging markets, the choice is narrow and depends on economic potential and national challenges. In the conditions of Ukraine it is recommended to create an institute with sufficient funding from the state budget for conducting research and innovative research in the field of quantum informatics, artificial intelligence, 5G, advanced production and biotechnologies.*

Key words: *Industry 4.0, industrial policy, developing markets countries, national Internet platforms,*

JEL: L5, O3, F6, E3, E60, E61.

1. Въведение

Развитието на икономиката през последните десетилетия на миналия век и на настоящия етап се характеризира с ускоряване на цифровите технологии, автоматизацията и информатизацията. Ако дълго време тези процеси

[1] yev.savelyev@gmail.com, Западноукраински национален уиверситет, Тернопол, Украйна.

[2] ternopil2000@yahoo.com, Западноукраински национален уиверситет, Тернопол, Украйна.

се проявяваха като локални научни и технически успехи, през последните години те проникнаха във всички сфери на икономиката и социалния живот. В действителност днес се наблюдава разпространение на нови подходи спрямо сферата на производството, изискващо осъществяване на икономическа трансформация, основа на която е автоматизацията на физическия труд. Според Tractica Research през 2025 г. приходите на роботизираната индустрия трябва да надхвърлят пет пъти нивото от 2018 г. и да достигнат до около 250 млрд. долара (Szabo, 2020). В същото време през последните три десетилетия разликата между нарастващите разходи за труд и намаляващите цени на роботите се е увеличила, най-вече в САЩ. (McKinsey & Company, 2017)

Системното разбиране за настъпилите и настъпващите промени показва качествено нов скок в развитието на човешката цивилизация. За разлика от предишната епоха, наречена трети технологичен режим 3.0, новият етап не може да се счита само за естествено проявление на третата индустриална революция. Както посочва Клаус Шваб (Schwab, 2016) новостта на съвременната промяна се състои, първо, в революционното ускоряване на технологичния прогрес, намирането на изцяло нови технологични решения в резултат на комбинирането на отдалечени технологии, и, второ, в трансформацията на традиционните производствени системи, която се проявява в излизане извън всички физически, правни и психологически граници. Всичко това даде основание специфичният подход за дефиниране на задачите през новия етап, през който преминава производство, да се определи като Индустрия 4.0.

Трансформацията на икономиката в новите условия трябва да интегрира вертикалните и хоризонталните производствени процеси и да създаде продукти и услуги с по-висока стойност. Възможностите на Индустрия 4.0 позволяват да се увеличи ефективността във всички области на живота и дейността. Въпреки това, при внедряване на новите постижения на човечеството, националните икономики и компании имат различни нива на постижения. Това важи с особена сила за страните с развиващи се пазари, значителна част от които все още не са успели да постигнат конвергенция в новата среда.

1. Преглед на литературата и изложение на проблема

През последните години Индустрия 4.0 се превърна в атрактивен предмет на изследване. Въпреки това, през периода от 2011 до 2017 г. броят на публикациите, индексирани в наукометричната база данни Scopus, е твърде малък (16, от които 8 статии за 2017 г.). Единствено през 2018 г. се отчита тенденцията на значително нарастване на публикационната активност, особено по отношение на проблемите, свързани с Индустрия 4.0: 2018 г. - 36 публикации; 2019 г. - 76. Географията на общия брой публикации е разпределена между страните, както следва: Индия - 15%, САЩ - 12%, Италия и Великобритания - по 11%, Китай - 9%, Германия - 8%, Бразилия - 7% (Ejsmont K., 2020)

Независимо от факта, че броят на изследователите с интерес към Индустрия 4.0 нараства, все още тематичният им фокус е стеснен и не обхваща целия кръг от проблеми в тази област. През 2020 г. в списанията, индексирани в Scopus, доминират статии с акцент върху инженерния контекст на дискутираната проблематика (80 публикации). Малко по-малко, но същевременно достатъчно голям брой резултати от изследвания, са посветени на науките за околната среда (59) и енергетиката (53). Следващи в ранжировката на изследователско-публикационния интерес са статии в областта на бизнеса, управлението и счетоводството (46), социалните науки (46) и компютърните науки (37). (Ejsmont K., 2020) Останалите научни публикации, представляващи 17% от всички статии в контекста на Индустрия 4.0, имат интердисциплинарен характер и отразяват опитите на специалисти в различни области на знанието да намерят нови решения на проблемите на специализацията.

Като цяло, по-голямата част от авторите разглеждат парадигмата за Индустрия 4.0 в технологичен контекст, без да обръщат достатъчно внимание на социално-икономическите предизвикателства. Това е типично за повечето публикации, независимо областта на изследователския интерес. В същото време, анализирайки постигнатия напредък през периода на прехода към Индустрия 4.0, можем да идентифицираме нарастваща тенденция на публикации, разглеждащи въпросите за новите технологии, включително автоматизация и роботика, 3D печат, машинно обучение или изкуствен интелект.

Националните интернет платформи играят важна роля за насърчаване развитието на концепцията Индустрия 4.0 в чисто информационен аспект. Първата европейска инициатива за създаването на подобен сайт бе реализирана в Германия, като водеща роля в процеса на нейното организиране и провеждане имаха организациите: Plattform Industrie 4.0 (фокусирана главно върху производствените услуги) и Industrial Internet Consortium (IIC), прилагаща предимно междудомеен подход. В рамките на тези платформи бяха създадени експертни работни групи за разработване на стратегии, технически решения и препоръки в областта на най-важните теми, свързани с Индустрия 4.0, а също и за оформяне на национални политики за цифрова трансформация. Подобни платформи вече се създават в много страни, при засилващо се сътрудничество и комбиниране на използваните от тях марки в рамките на създадените консорциуми.

Украинските изследователи В. Ляшенко и О. Вишневски разглеждат съвременните процеси на дигитализация като революция в платформите, в резултат на което се обединяват потребителите, производителите и собствениците на ресурси, с перспектива за формирането на тяхна основа на блокчейн технологии. (Ляшенко В.І., О.С. Вишневський, 2018)

На територията на Източна Европа се наблюдава активизиране процесите по организиране на големи научни и научно-практически конференции, на които се представят постиженията на учени, практици и отделни

фирми. Държавният университет по икономика и технологии (Украйна) инициира провеждането на четири тематични конгреса по въпросите на околната среда, към които на следващ етап наред с украински, се присъединиха и други университети от Полша, Латвия, Литва, Узбекистан, Грузия, Словакия, Румъния, Израел и Казахстан. Западноукраинският национален университет в Тернопол. С участието на университети от Полша, Чехия и Германия, на всеки две години се инициира международна конференция по актуални въпроси на интелигентното събиране на данни и подобряването на компютърните системи в контекста на технологиите и разработването на софтуер. Материалите от тези научни форуми се индексират от наукометричните бази данни Scopus и Web of Science.

2. Резултати от изследването

2.1. Глобален контекст

Като се има предвид всеобхватният характер на навлизането на новите технологии в производствените процеси в контекста на Индустрия 4.0, им във всяка национална икономика има както общи, така и специфични характеристики. Те се основават на интегрирането на съвкупност от принципи и методи в дадена система и могат да се определят като взаимодействие, виртуализация, децентрализация, режим в реално време, фокус върху текущата услуга, модулност. (Underwood, 2017) В същото време дигитализацията в развитите страни е по-мащабна, отколкото в развиващите се страни.

Разграничаването на мисията на страните в системата Индустрия 4.0 се определя от развитието на тяхната икономика. Задачата на развитите страни, преди всичко на САЩ и Европейския съюз, е да поддържат и увеличават световното лидерство. Поради това приоритет за тях в развитието на Индустрия 4.0 са „индустриите на бъдещето“: квантовата информатика, изкуствен интелект, 5G, усъвършенствани производствени системи, биотехнологии (Industries of the Future. Transportation on the role of the National Institute of Plattform Industrie 4.0)

За страните с развиващи се пазари изборът в парадигмата Индустрия 4.0 се стеснява и зависи от икономическия потенциал и националните предизвикателства. На първо място, тези страни трябва да се съсредоточат върху подобряването на производството и качеството на живот чрез използване наред с националните и на световните постижения на науката и практиката. Въпреки ограничените ресурси, с които разполагат страните с развиващи се пазари, трансформацията на техните икономики в Индустрия 4.0 има голям потенциал за намаляване на текущите им различия, спрямо развитите страни. Следователно по-бедните държави трябва да се избавят от ролята си на скромен участник в нарастването на световното богатство и да формират стратегия, основана на идеите за икономическа конвергенция. Тя трябва да се осъществява в две посоки. Първо, всяка страна трябва да засили използването на своите конкурентни предимства. Второ, в националната

стратегия да се включат системи от методи, технологии, институции и учреждения, доказали своята ефективност в развитите страни.

2.2. Национални особености в развитието на Индустрия 4.0: примерът на Украйна

През последните години Украйна започна движение към икономическа трансформация, основаващо се на формиране на производството по идеите на Индустрия 4.0. По примера на развитите страни са разработени подходящи портали. Инициативни групи създадоха проекти на национални стратегии. Най-активни са разработчиците от Асоциацията на предприятията за промишлена автоматизация на Украйна, Киевският международен икономически форум и украинската компания IT-Enterprise. Все още броят на заинтересованите страни, с принос в инициативите на тези и други участници в движението Индустрия 4.0, които биха могли да ускорят значително развитието и използването на научния, техническия и икономическия потенциал на страната, не е достатъчен. В същото време дигитализацията в някои сектори на Украйна се развива доста бързо, особено във военно-индустриалния и банковия сектор.

Настоящото състояние на прехода на Украйна към технологиите на Индустрия 4.0 се характеризира само с опити на отделни участници на пазара да се присъединят към глобалните процеси. Но те практически не са в състояние да променят към по-добро общото положение в страната. Страната има ниско ниво на влияние върху иновациите и цифровото развитие на централните и регионалните власти, големите корпорации и търговско-промишлените палати. За да бъде държавата радикално включена в процесите на икономическа трансформация въз основа на постиженията на Индустрия 4.0, в Украйна трябва да бъде създаден общоукраински институт с достатъчно финансиране от държавния бюджет за провеждане на научни изследвания и иновации. В този случай трябва да се формулира конкретна задача, свързана с бюджетното финансиране, за чието изпълнение да се образува консорциум (като основна институция по реализацията ѝ). Пример за създаването на такава институция е американският Институт по стандарти и технологии (NIST), който осигурява на САЩ лидерство в „индустриите на бъдещето“. (Standards and Technology – NIST, 2020) Уникалната мисия на NIST е да насърчава американските иновации и индустриалната конкурентоспособност. През последните години приоритети на NIST са разработването на програми в областта на квантовата информатика, изкуствения интелект, 5G, напредналото производство и биотехнологиите, които сега са сред областите на бъдещето.

Методологията за разработване на индустриална политика за страни с формиращи се пазари трябва основно да следва схемата, представена в таблица 1. Разработчиците трябва да се съсредоточат върху сравнителните предимства, използвани от икономическите субекти и тяхната промяна по отношение вземането на решение за трансформиране на съществуващия производствен

модел в Индустрия 4.0. Като отчитат финансовите, техническите, личностните и други фактори, се определят отраслите за включване в конкурентните процеси на националните и световните пазари, с нов продукт и цена. Правителствата, целящи сближаване с лидерите на световния пазар, в началния етап на процесите на трансформация трябва да следват европейския опит за използване на стратегии за селективни цели, основани на създаването на водещи индустрии, т.е. така наречените „национални шампиони“. Това трябва да са високотехнологични сектори, които са в състояние да преодолеят технологичната разлика с конкурентите. В крайна сметка компаниите или индустриите трябва да използват най-новите постижения в науката и технологиите.

Таблица 1. Индустриална политика в условията на трансформация на страни с развиващата се пазарна икономика към Индустрия 4.0

<table>
<tr><td rowspan="4">Конвергенция</td><td colspan="2">Сравнителни предимства, използвани от съществуващата индустрия</td><td rowspan="4">Граница на технологичната революция - непредвидени бъдещи постижения на науката и</td></tr>
<tr><td>Избор на индустрия или нова индустрия, която да бъде включена в конкурентните процеси</td><td>Включване на конкурентни предимства в новите производствени процеси</td></tr>
<tr><td>Идентифициране на конкурентни предимства, които ще бъдат включени в процесите на трансформация</td><td>Преминаване до границата на използване на научни и технически постижения</td></tr>
<tr><td colspan="2">Сравнителни предимства, които могат да бъдат адаптирани при прехода към Индустрия 4.0</td></tr>
</table>

Източник: Съставено от авторите

Този подход може да бъде приложен на различни нива - микро-, мезо- и макро. Въпреки това, докато на първите две нива усилията са насочени главно към развитието на производството, като се използват национални и световни научно-технически постижения, на национално ниво ресурсите се насочват главно към научно-техническата сфера, за да се премине линията на Индустрия 4.0. Това показва моделът на развитие, според който ние сме изправени на ръба на технологична революция, която ще промени коренно начина, по който живеем, работим и взаимодействаме. (Schwab, 2016) Тази трансформация няма да бъде нещо, с което човечеството е разполагало на предходен етап, тъй като се характеризира с комбинация от технологии, които размиват границите между физическата сфера, дигиталната и биологията. (Yunos S., Din R., 2019) Индустрия 4.0 е процес, който обхваща цялата световна икономика. За да бъде Украйна в крак с развитието, е необходима система от взаимосвързани стратегии на национално, регионално, местно и микроикономическо равнище. Понастоящем всички европейски страни работят по такива документи, в които да се отчитат националните особености. Тази дейност се координира от Европейския съюз. По-специално, през 2020 г. на всички държави от Вишеградската четворка беше препоръчано да се съсредоточат върху цифровия преход. Чешката република беше насърчена да се съсредоточи върху развитието на силна цифрова инфраструктура и технологии, цифрови умения, цифрово обучение и предоставяне на достъп до финансиране на иновативни фирми; Унгария - да насочи инвестициите си към изследователски и иновационни

системи, както и към цифровата инфраструктура на училищата; Полша – да продължи да насърчава дигиталната трансформация на компаниите и публичната администрация и да насочи инвестициите към цифровата инфраструктура; Словакия – към укрепване на цифровите умения и запълване на пропуските в цифровата инфраструктура (Szabo, 2020)

Подобен стратегически подход трябва да бъде разработен и в Украйна. Днес Министерството на цифровата трансформация на страната определя основните направления на развитие на цифровата икономика. Те включват: развитие на цифрова инфраструктура; развитие на дигитални умения; развитие на сектора на информационните и комуникационните технологии; дигитализация на сферите на живота и секторите на икономиката, без обаче пряка обвързаност на програмата със сферата на производството. Всъщност, на Украйна е необходима цялостна дигитализация на военно-индустриалния комплекс – за създаването на модерна военна техника и оръжия, за кибер-сигурност и т.н. Извършването на по-задълбочени реформи в областта на самоуправлението ще предостави значителни възможности за постигане на напредък и за идентифициране на нови полета за последващо развитие на страната. Регионалните власти следва да се съсредоточат върху развитието на градската инфраструктура (Smart City), образованието, здравеопазването и т.н., а за да се постигнат успехи в тези направения, е необходимо регионите да си сътрудничат, особено при комбинираното използване на финансови и човешки ресурси, формирането на творчески екипи от разработчици по различни тематични проекти и най-вече – полагане на усилия за споделено използване на потенциал и конкретни ресурси.

Успехът на политиката на Индустрия 4.0 се определя от способността на компаниите да преосмислят бизнеса си. В контекста на хоризонталната и вертикалната интеграция на ИТ, комбинацията от различни технологии, създаването на нови киберсистеми и изкуствен интелект е необходимо коренно да се променят бизнес моделите и начините за правене на бизнес. На първо място, стратегията, свързана с вътрешните инвестиции и привличането на преки чуждестранни инвестиции, трябва да отчита динамиката на рейтингите на компаниите в света. В момента тя се проявява в доминирането на софтуерните и сервизните компании. Те са по-мобилни и по-бързо преминават към цифровите технологии. (Місюня Р.М., Майгурова Д.С., Зубкова А.Б., 2018) За компаниите в страните с развиващи се пазари перспективите за по-лесен достъп до нови технологии, пазари и източници на финансиране, както и перспективите за намаляване на времето за сближаване с предприятията в развитите страни, трябва да се използват пълноценно, стартирайки своевременно конструктивен диалог и многопосочна активност. Дигиталните технологии позволяват на всяка компания да гарантира производството на стоки и услуги в съответствие със стандартите за цена и качество и да доставя на международните пазари.

Изводи и перспективи

Овладяването на постиженията на четвъртата индустриална революция вече се превръща в най-важната задача не само за развитите страни, но и за страните с развиващи се пазари. За тях тези процеси протичат в среда на ограничени финансови, материални и трудови ресурси. Въз основа на специфичните условия тяхното сближаване трябва да бъде от секторно естество, с концентрация на ресурси в области, в които страната има най-високи конкурентни предимства. При разработването на политика за трансформация на националната икономика, основана на идеите на Индустрия 4.0, трябва да се вземат предвид комплекс от фактори. Понастоящем не е достатъчно да се ограничим до традиционните подходи, основани на промени в данъчното облагане или условията за привличане на инвестиции. Трябва да създадем нова култура на иновации, развитие и сътрудничество.

Използвани източници

Ejsmont K., G. B. (2020). Towards 'Lean Industry 4.0′ – Current trends and future perspectives. *Cogent Business & Management, 7(1), 178199*.

Industries of the Future. Transportation on the role of the National Institute of Plattform Industrie 4.0. (n.d.). Retrieved from URL: https://www.plattform-i40.de/PI40/Navigation/EN/Home/home.html.

McKinsey & Company. (2017). *Automation, robotics, and the factory of the future.* Retrieved from URL: https://www.mckinsey.com/business-functions/operations/our-insights/automation-robotics-and-the-factory-of-the-future.

Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution.* Geneva: World Economic Forum.

Standards and Technology – NIST. (2020). Retrieved from https://www.nist.gov/speech-testimony/industries-future.

Szabo, S. (2020). *Transition to Industry 4.0 in the Visegrád Countries, 2020.* European Union.

Underwood, D. (2017). *Industry 4.0: Key Design Principles.* Retrieved from URL: https://www.automate.org/editorials/industry-4-0-key-design-principles.

Yunos S., Din R. (2019, November). The Generation Z Readiness for Industrial Revolution 4.0. *Creative Education, Vol.10 No.12*. Retrieved from URL: https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=96786.

Ляшенко В.І., О.С. Вишневський. (2018). *Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку.* Київ: НАН України, Ін-т економіки пром-сті.

Місюня Р.М., Майгурова Д.С., Зубкова А.Б. (2018). Індустрія 4.0: конкуренція між бізнес-моделями – нова сутність конкурентоспроможності. *Бізнесінформ. №9.* Retrieved from https://cyberleninka.ru/article/n/industriya-4-0-konkurentsiya-mizh-biznes-modelyami-nova-sutnist-konkurentospromozhnosti/viewer.